

Timișoara – spirit viu și contestatar

This paper gives an objective account of the evolution of the City of Timișoara in the spirit of freedom and highlights the essential aspects of the events occurred in this city in December 1989. The first part of this paper is in fact a commemoration of the student movement from Timișoara which took place on October 30th 1956 and which was not only an important moment for the anti-communist resistance of the Romanians but also a first step of solidarity with other countries from the Soviet Bloc, such as Poland and Hungary.

In December 1989, Timișoara proved to be a living spirit, being thus the spark which ignited the fight against the communist regime. This study underlines the importance of Timișoara in the struggle for earning freedom but also in instauration of democracy in Romania. The inhabitants of Timișoara, by their outstanding courage proven in December 1989, emboldened the vast majority of Romanians to revolt against the communist regime and, most importantly, against the dictators Nicolae and Elena Ceausescu; therefore, they are an eloquent example to be followed. The current rights and freedoms are owed to the fact that the Romanians stood up for their belief and causes, in spite of the brutal repression organized by the authorities that faithfully served the communist regime.

Key words: communism, Revolution, 1989, Timișoara, freedom

Atitudinea Timișoarei din Decembrie 1989 a fost dovada vie a refuzului de a se conforma regimului dictatorial, dar mai ales represiunii comuniste. Timișoara a fost scânteia care a contribuit la aprinderea și extinderea focului revoluționar împotriva comunismului.

Nu este o întâmplare faptul că în 1956 în Timișoara a izbucnit mișcarea studențească îndreptată împotriva regimului comunist, dar mai ales a ocupației sovietice, scandându-se atunci: „Afară cu rușii din țară!”, „Ne-am săturat de robie!”, „Vrem libertate!”, „Unde este grâul nostru?”, „Jos mâinile de pe Ungaria!”, „Cerem libertatea presei și cuvântului prevăzute în Constituție!”, „Ce caută rușii la uraniul și petrolul nostru?”.

Mișcarea studențească din Timișoara, din 30 octombrie 1956, nu a avut succes, totuși a semnalat o amenințare clară la adresa conducerii comuniste și a jugului sovietic, dar și o primă solidaritate cu statele Europei devenite sateliți ai URSS: Polonia și Ungaria, care își manifestaseră opoziția împotriva rigurosului control al URSS.

În anii '50, în județul Timiș s-au înregistrat mai multe acțiuni îndreptate împotriva regimului comunist, a ocupației sovietice, pronunțându-se pentru mai bune condiții de trai. Într-un material de sinteză elaborat în noiembrie 1956 de Regionala PMR Banat, sunt menționate zeci de localități rurale și numeroase întreprinderi industriale din Timișoara, Arad, Lugoj și Reșița, unde oamenii s-au pronunțat împotriva normelor mari, a salariilor mici, a cotelor împovărătoare din produsele agricole, a prezenței trupelor sovietice în România și a înfeudării țării intereselor URSS.

La Timișoara, cu prilejul dezbaterilor organizate în întreprinderi, muncitorii au abordat dificultățile cu care se confruntau, au condamnat lipsa produselor alimentare. Notele informative primite zilnic la Regionala PMR Banat, din localități și întreprinderi, au menționat că „manifestările antisovietice sunt tot mai numeroase”. Pe zidurile instituțiilor publice sunt inscripționate lozinci anticomuniste, la Timișoara s-a scris „Vrem pâine! Suntem împotriva URSS!”. În Lugoj s-au răspândit manifeste cu următorul text: „Muncitori, studenți și elevi, grăbiți lupta voastră pentru eliberarea României de sub jugul sovietic!”, „Luați exemplul poporului ungur!”, „Jos Gheorghiu-Dej cu clica lui de parveniți!”, „Luptați pentru o viață mai bună și pentru libertate!”. Nu au lipsit manifestările violente împotriva autorităților comuniste locale. În satul Darova țărani au amenințat activiștii de partid și au atacat delegatul regional însărcinat cu colectarea cerealelor, s-a strigat în public: „Jos comuniștii, trăiască Regele Mihai!”¹.

---

¹ Teodor Stanca, *Remember 1956*, Biblioteca Cercului de Studii VESTUL, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, pp. 20-21.

Anii au trecut, iar în 1989, Timișoara a aprins izbăvitoarele flăcări ale Revoluției². Ea a devenit o speranță pentru români, fapt ce reiese și din mesaje telefonice sau scrise prin care unii români își exprimau următoarele gânduri față de atitudinea și spiritul timișorean: „Timișoreni, suntem alături de voi!”; „Timișoreni, voi sunteți singura noastră speranță!”; „Suntem alături de voi și vă iubim!”; „Oare ne puteți ierta vreodată?”. Au existat mesaje de solidaritate, precum și injurii și amenințări, existau persoane ce nu doreau căderea regimului comunist, nu doreau instaurarea unui regim democratic, în care poporul intra în posesia unor drepturi reale, își putea exprima opiniile libere, era lipsit de constrângere și avea un cuvânt important de spus în conducerea țării. Nu întotdeauna românii au făcut cele mai înțelepte alegeri când i-au desemnat pe conducătorii statului, dar dreptul de a vota a fost câștigat prin sacrificiu uman, prin vărsare de sânge.

Timișoara a fost văzută ca un oraș ideal, o cetate ideală a luptei împotriva comunismului, a neocomunismului travestit în social-democrație³. Din cele mai multe articole redactate de regretatul Iosif Costinaș reiese foarte clar că timișorenii au continuat să lupte și după căderea regimului dictatorial, pentru ca noua putere instaurată să respecte drepturile câștigate și să facă dreptate privind evenimentele din 1989. Relevantă pentru spiritul Timișoarei este formularea acestuia: „Nu suntem supraoameni, nu suntem mai-mult-decât-oameni. Trăim și nădăjduim într-un oraș numit Timișoara”.

După Revoluție, noua putere politică, legitimată prin alegerile libere organizate la 20 mai 1990, a fost contestată, deoarece F.S.N. apărea ca un „partid unic” sau cel puțin prerogativele pe care și le-a atribuit erau de așa natură⁴. „Scopul F.S.N. este instaurarea democrației, libertății și demnității poporului român. (...) Întreaga putere în stat este preluată de Consiliul Frontului Salvării Naționale. Lui i se vor subordona Consiliul Militar Superior, care coordonează întreaga activitate a armatei și a unităților Ministerului de Interne.”⁵.

Revenind la Revoluția din Timișoara, trebuie menționat că aceasta a început cu un glas încet, slab, însă treptat a luat amploare, a dispărut teama față de brutala represiune⁶. Între 13-15 decembrie 1989, în Piața Maria, credincioșii reformați demonstrează pașnic, cu lumânări în mâini, păzindu-l pe pastorul László Tókéș, ce urma să fie evacuat. Erau demonstrații pașnice, de mică amploare, dar permanente, inițiate de comunitatea religioasă reformată maghiară. Începând cu dimineața zilei de sâmbătă, 16 decembrie, aproximativ 50% din cei aflați în Piața Maria erau oameni ai Timișoarei (nu mai erau doar credincioși reformați unguri), de toate vârstele și din toate categoriile sociale.

Ziua de 16 decembrie 1989 semnifică declanșarea manifestației revoluționare, atunci s-a scandat „Jos Ceaușescu!”, „Libertate!”. Între orele 20,00-21,00, dinspre Podul Maria, de peste canalul Bega, vin spre casa lui Tókéș aproximativ 2000 de manifestanți, scandând: „Vin studenții!”, „Libertate!”, „România liberă!”, „Jos Ceaușescu!”, „Vrem democrație!”, „Nu plecăm, nu te dăm!”, „Ceaușescu pică, nu ne este frică!”. S-a cântat „Hora Unirii” și „Deșteaptă-te, române!”⁷. În decembrie 1989, națiunea română și-a exprimat voința înlăturării regimului totalitar și a instaurării unui regim democratic, întemeiat pe un stat de drept, bazat pe separația puterilor și garantarea prin lege a drepturilor naturale⁸.

În cadrul acestui studiu mi-am propus să surprind câteva aspecte privind participarea

² Florin-Gabriel Mărculescu, *Trăiască Timișoara*, în „România Liberă”, nr. 14120/86, 3 martie 1990, pp. 1-2.

³ Iosif Costinaș, *Timișoara trăiește și nădăjduiește*, în „România Liberă”, nr. 14358/324, 29 ianuarie 1991, pp. 1-2.

⁴ George Munteanu, *Mersul Revoluției*, în „România Liberă”, nr. 14359/325, 30 ianuarie 1991, pp. 1-2.

⁵ *Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale*, în „Luptătorul Bănățean”, nr. 2, 23 decembrie 1989, p. 1.

⁶ Zoltan Kovacs, *Istoria merge doar înainte*, în „Agenda”, nr. 50, 12 decembrie 1992, p. 1.

⁷ Florin Medeleț, Mihai Ziman, *O cronică a Revoluției din Timișoara. 16-22 decembrie 1989*, Tiraj II, Ediția I, aprilie 1990, pp. 3-5.

⁸ *Comitetele cetățenești în slujba drepturilor omului*, în „România Liberă”, nr. 14220/186, 6 august 1990, p. 2.

armatei la Revoluția Română de partea sau împotriva populației aflate pe străzi. Referitor la această problemă, Asociația Cadrelor Militare din Garnizoana Timișoara a afirmat că armata este instituția fundamentală a statului ce are ca nobilă și supremă misiune apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a patriei. Trebuie să acționeze legal și în nicio împrejurare împotriva poporului⁹. Un grup de cadre și militari în termen din Garnizoana Timișoara a declarat că armata aflată în stradă nu a făcut altceva decât a respectat ordinele primite, sutele de cadre și militari în termen au executat ordinele venite de la minister, armată, mare unitate, unitate, subunitate. În armată se aplică principiul executării ordinelor primite. Toți militarii cuprinși în verigile inferioare ocupă poziția de executați.

În 16 decembrie 1989 în Timișoara s-a declarat starea de necesitate pentru unitățile militare. În 17 decembrie s-a primit alarma de luptă, armata executând ordinul dat, devenind, prin urmare, „instrument al puterii”, era legată prin jurământ față de fostul comandant suprem, „odiosul dictator”¹⁰. Grupul de cadre a afirmat că a urmat o perioadă de totală dezinformare, exista o îndoctrinare cu informații ireale, ce ascundea adevărul despre mișcările și cererile revendicative ale cetățenilor Timișoarei. Ordinele ce trebuiau executate veneau într-un ritm amețitor. Aceștia au specificat că executarea ordinelor a fost singura posibilitate, în cazul refuzării executării, armata din Timișoara ar fi fost condamnată la moarte, cu acuzația de **ÎNALTĂ TRĂDARE**. De asemenea, s-a afirmat că, în cazul refuzului de a executa ordinele primite, astăzi niciunul dintre militarii acestui oraș nu mai era în viață, deoarece puteau fi condamnați la moarte și executați fără a fi judecați în fața unei Curți Marțiale.

Grupul de cadre a susținut că în 19/20 decembrie 1989, odată cu trecerea armatei de partea poporului, s-a declanșat sentimentul dreptății și al adevărului în rândul armatei. În acel moment, marile unități și unitățile militare erau înzestrate cu tancuri, rachete, avioane și elicoptere, fapt ce ar fi putut declanșa un adevărat război civil, cu consecințe catastrofale pentru națiunea română. În 17 decembrie 1989, cu armamentul și muniția din dotarea trupelor din Timișoara s-ar fi distrus orașul. Armata a hotărât să nu mai fie la cheremul forțelor represive și a trecut de partea populației din Timișoara. Prin atitudinea luată, de fraternizare cu populația din Timișoara, armata din județ era considerată trădătoare. Ministrul Apărării Naționale, Vasile Milea, a fost amenințat cu plutonul de execuție de către dictator. Armata și-a menținut ferm poziția¹¹.

În mod cert, armata a reprezentat pentru Nicolae Ceaușescu un instrument distructiv al „huliganilor” aflați în stradă, cu întreaga armată a țării de partea sa, fără îndoială, ar fi reușit să pună capăt Revoluției.

Ceaușescu a încercat să minimalizeze evenimentele din Timișoara: „În zilele de 16 și 17 decembrie, sub pretextul împiedicării aplicării unei sentințe judecătorești legale, câteva grupuri de elemente huliganice au organizat o serie de manifestări și incidente, trecând la atacarea unor instituții de stat, distrugând și jefuind o serie de clădiri, de magazine, de clădiri publice, iar în ziua de 17 decembrie și-au intensificat activitatea împotriva instituțiilor de stat și de partid, inclusiv a unor unități militare. (...) Populația din Timișoara cunoaște și a văzut toate aceste distrugereri de tip fascist care au avut loc. (...) Deoarece acțiunile grupurilor antinaționale, teroriste, au continuat, unitățile militare – conform Constituției și în conformitate cu legile țării – au fost obligate să se apere, să apere ordinea și bunurile întregului oraș, de fapt să apere ordinea în întreaga țară. (...) Armata și-a îndeplinit pe deplin datoria față de patrie, față de popor și cuceririle socialismului! Dacă armata și unitățile de ordine nu și-ar fi îndeplinit datoria și răspunderea față de patrie, față de popor, ar fi însemnat să nu răspundă jurământului,

---

⁹ *Comitetele permanente ale Asociației Cadrelor Militare din Garnizoana Timișoara*, în „România Liberă”, nr. 14321/287, 1 decembrie 1990, p. 2.

¹⁰ Denumirea pe care grupul de cadre și militari în termen din Garnizoana Timișoara i-o dau lui Nicolae Ceaușescu.

¹¹ Grup de cadre și militari în termen din Garnizoana Timișoara, *Armata a fost alături de populația din Timișoara. Dar cu ce risc?*, în „Renașterea Bănățeană”, nr. 31, 9 februarie 1990, pp. 1-2.

să nu îndeplinească prevederile Constituției țării de a acționa cu fermitate în apărarea cuceririlor socialiste, a cuceririlor întregului popor, a independenței, integrității și suveranității României”¹².

Populația aflată în stradă a avut nevoie de sprijinul armatei, ea a strigat lozinci din care reiese disperarea cu care își dorea ca armata să treacă de partea ei: „Ostași, veniți cu noi!”, „Armata e cu noi!”.

Referitor la Timișoara, în cadrul programului Adunării Generale, activul de partid din 16-17 decembrie 1989, „tovarășul” Radu Bălan și cei prezenți au precizat:

În momentul instituirii stării de necesitate li se interzice oamenilor să circule singuri: domiciliu și loc de muncă; se interzic spectacolele; se interzice vânzarea de băuturi.

Acțiunea a pornit de la un preot reformat „dușman” care „în 1987 desfășoară înainte și după ce episcopatul i-a retras calitatea, el a trebuit să părăsească locuința, el trebuia să părăsească Timișoara. Să elibereze locuința. A refuzat să se mute. Episcopia a cerut județului pentru evacuare (sic!). Nu a voit să se evacueze deși s-a stat de vorbă cu el. A cerut sprijinul credincioșilor. Participanții, pleava societății și copii. S-a transformat în manifestări criminale. Mai toate unitățile devastate. Au dat foc, au distrus mașinile pompierilor. Au fost distruse mijloace de transport, autoturisme. S-a încercat să nu se folosească forța două zile la rând. Acțiunile au fost alimentate cu băuturi.*”

Avertisment insistent

„S-au folosit cartușe oarbe, apoi s-a tras în picioare – situația a fost impusă.

Legile sunt obligatorii.

Sîntem hotărâți să apărăm orânduirea cu orice preț, chiar sacrificii.

Sîntem hotărâți să mergem înainte.

Cine vrea să se opună se va lovi de forța noastră, 5, 6, 7, mii.

Studentii nu au participat.

Gărzile patriotice nu au fost prezenți, superficialitate în pregătirea acestora.

Fiecare om să fie la lucru, văzut fiecare caz de neprezentare.

Cei arestați vor fi discutați în conducere și analizați.

Să se investigheze acei care au participat și discutați.”

Tov. Ilie Matei¹³

„Dacă vin la fabrică pentru provocare, loviți.

Acțiune antisocialistă, antiromânească.

Acțiunea este deosebit de gravă.

În ieșirea din schimb să nu se tragă din plin, oamenii să nu iasă din casă când se atacă militar,

unități să tragă în plin.

Au lovit în partid și aprovizionare.”

Tov. Pacoste¹⁴

„Distrugeri au fost...

Să nu slăbim spiritul de combativitate și de educare.”

---

¹² Cuvântarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, în „Drapelul Roșu”, nr. 13952, 21 decembrie 1989, p. 1.

* Seria de agramatismе ține de „recuzita” vremii, mostre concludente ale „limbajului de lemn” al demnitarilor comuniști.

¹³ Ilie Matei – fost demnitar comunist, secretar cu probleme de propagandă al CC al PCR, fost prim-secretar al județului Timiș, înlocuit din funcție de Radu Bălan.

¹⁴ Cornel Pacoste – fost demnitar comunist, membru al Comitetului Politic Executiv al PCR. În 9 octombrie 1973 a fost numit în funcția de adjunct al ministrului Afacerilor Externe. În 9 noiembrie 1974 a devenit membru deplin în CC al PCR. În anii '80 a fost prim-secretar al județului Timiș. În 1989 a fost numit viceprim-ministru al Guvernului.

Tov. Bălan¹⁵

„Activul nostru se desfășoară în colectivele de muncă.

Să se dispună să se ducă în liniște acasă, să le asigurăm că este liniște și securitate.

Să combatem zvonurile, propaganda.

Prezența armatei s-a făcut o necesitate de a opri cetele distructive¹⁶.

Colonelul Gheorghe Văduva a afirmat că începând cu 16-17 decembrie 1989 în România a avut loc o diversiune radioelectronică de proporții formidabile, cu valoare strategică. Inițiatorii acestei acțiuni știau exact unde se aflau stațiile noastre de radiolocație, care sunt frecvențele de lucru și mijloacele de apărare antiaeriană a teritoriului. Concomitent cu acțiunile din aer s-au desfășurat acțiuni ale teroriștilor, de pe sol (reale sau simulate). S-a urmărit destabilizarea vieții și producerea unei catastrofe prin trimiterea armatei la frontieră. Asta a fost, după cum a declarat colonelul Gheorghe Văduva, problema importantă cu care s-a confruntat armata în acele zile, nu lupta de stradă.

Referitor la evenimentele din Timișoara din perioada Revoluției, colonelul a afirmat că au existat 4 grupuri distincte de civili:

- a) cei care au atacat unitățile militare, depozitele de muniții și alte obiective strategice;
- b) cei care au devastat magazinele pentru a fura;
- c) „observatorii” pasivi;
- d) revoluționarii propriu-zisi.

A completat această afirmație cu precizarea că armata nu a tras decât în cei aparținând primului grup¹⁷.

Morții și răniții Revoluției atrag după sine întrebarea fără răspuns: Cine a tras? În cadrul audierii, martorul Predonescu Nicolae¹⁸ declară că s-a dat un ordin de înarmare a efectivelor militare de la Timișoara sub indicativul „alarmă de luptă parțială”. Tot acesta declară că ordinul a avut statut de document „strict secret” și a fost transmis codificat. Acest ordin nu putea fi dat decât de ministrul Apărării Naționale. Comandantul Regimentului 90 Mecanizat era, la ora 14,00, locotenent-colonelul Paul Vasile. Acesta se pare că i-a raportat lui Predonescu Nicolae că a fost dat indicativul de „alarmă de luptă parțială” de către ministrul Apărării Naționale, generalul Vasile Milea. Indicativul presupunea ca unitățile cu statut de pace să se pregătească pentru îndeplinirea unei misiuni de luptă. De asemenea, indicativul presupunea distribuirea armamentului și a muniției aferente la toate eşaloanele și formațiile militare. La ora 17,00 la Comandamentul Diviziei 18 Mecanizate era maiorul Vlăduțiu¹⁹.

Au fost constituite 10 patrulare a câte 10 militari dotați cu arme, dar fără muniție. Patrurile au fost retrase în data de 17 decembrie, la ora 5,00. Acesta a negat și că ar fi ordonat în 17 decembrie scoaterea în stradă, de la Regimentul de tancuri UM 01115, a șase tancuri cu muniție de război. Tancurile au fost blocate de către manifestanți în Calea Girocului, iar maiorul Paul Vasile a primit ordin să le deblocheze²⁰. În 17 decembrie după-amiază, colonelul Blidaru i-a raportat că generalul Milea a dat ordin să fie scoase în scopul intimidării, în orașul Timișoara, opt tancuri de instrucție, care nu erau dotate cu muniție aferentă tancului și nici cu muniție de

---

¹⁵ Radu Bălan – fost demnitar comunist, prim-secretar al Comitetului Regional și Județean Timiș al UTC între 1963-1972. Între 1977-1981 a fost primar al municipiului Timișoara, iar între 1981-1987 prim-secretar al județului Hunedoara. Între 1987-1989 a fost președinte al Comitetului de Stat al Planificării. În 3 noiembrie 1989 a fost numit prim-secretar al Comitetului Executiv al Consiliului Popular Județean Timișoara.

¹⁶ *Inedit: Din carnetul unui prim-secretar. Însemnări din perioada revoluției*, în „Revoluția”, Anul I, nr. 1, aprilie 1990, p. 3.

¹⁷ Bogdan Ficeac, *Întrebări multe, răspunsuri puține*, în „România Liberă”, nr. 14188/154, 29 iunie 1990, p. 2.

¹⁸ Predonescu Nicolae a avut grad de locotenent-colonel în Decembrie 1989 și a îndeplinit prin cumul funcția de locțiitor al comandantului Diviziei 18 Mecanizate „Decebal” din Timișoara.

¹⁹ *Procesul de la Timișoara*, volumul VII, Asociația Memorialul Revoluției 16-22 Decembrie 1989, 2009, p. 4090.

²⁰ *Ibidem*, pp. 4109-4110.

infanterie²¹. Acesta susține că nu a existat nicio sesizare din care să reiasă că vreun soldat sau ofițer ar fi dat ordin de tragere. La Podul Decebal s-a tras în oameni în 17 decembrie după-masă, astfel că s-au înregistrat morți și răniți. Referitor la acest aspect, Predonescu afirmă că nu are informații²². Tot acesta susține, în timpul audierii, că se poate să fi fost trase focuri de avertisment, dar nu știe de vreun rănit sau vreun mort la obiectivele militare, deoarece santinelele trag în sus focuri de avertizare²³.

Totuși, din păcate, cineva a tras, morții și răniții sunt dovada cea mai vie a acestui fapt. Au fost judecați de Tribunalul Militar Extraordinar, pentru săvârșirea infracțiunilor de genocid și complicitate la genocid, următorii inculpați:

General Macri Emil
Colonel Sima Traian
Colonel Anastasiu Gabriel
Colonel Baciuc Ion
Lt.-colonel Atudoroaie Gheorghe
Maior Radu Tinu
Maior Avram Gheorghe
Căpitan Mișea Eugen
Căpitan Grui Tiberiu
Locotenent major Peptan Eugen
Iosef Emilian Zamfir (civil)

Colonel Popescu Ion
Colonel Teodorescu Filip
Colonel Deheleanu Ion
Colonel Ghircoiaș Nicolae
Lt.-colonel Corpodeanu Ion
Maior Veverca Iosif
Căpitan Ciucă Valentin
Căpitan Preda Laurențiu
Căpitan Bucur Viorel
Ganciu Gheorghe (civil)

Urmasă să fie trimise în judecată alte persoane ce au fost implicate în evenimentele din 16-25 decembrie 1989 în Timișoara²⁴. Colonelul Dragoș Drăgoi a afirmat că sunt nefondate acuzațiile aduse armatei privind participarea, îndeosebi în Timișoara, la genocid, specificând, totodată, că în România nu a avut loc niciun genocid, noțiunea fiind total improprie pentru a denumi faptele petrecute în decembrie 1989²⁵.

Revoluția a demonstrat solidaritatea timișorenilor. Timișoara s-a dovedit a fi orașul care a declanșat lupta împotriva comunismului, care a cerut și și-a câștigat libertatea. Ziarul „Timișoara”, prin jurnaliștii săi, îi îndemna pe timișoreni să-și păstreze curajul și demnitatea și să nu uite că mereu trebuie să aibă un punct de vedere, să nu se supună „indicațiilor de la centru”. În articolele apărute în presă s-a evidențiat și apreciat faptul că o parte a armatei a luptat de partea poporului român. De exemplu, în 1990, jurnalistul Lucian-Vasile Szabo le cerea timișorenilor să nu uite că în acest oraș o parte s-a alăturat populației, fiind pregătită să apere poporul de orice atac extern. Tot Lucian-Vasile Szabo a subliniat, referitor la atitudinea curajoasă, din 1989, a Timișoarei, că aceasta a dat dovadă de superioritate, legând de această afirmație constituirea, încă din data de 20 decembrie 1989, a Frontului Democratic Român²⁶.

Timișoara este orașul-erou, un exemplu remarcabil, este cea care a demonstrat întregii țări că toate categoriile sociale au interese comune: libertatea și prosperitatea²⁷. Victimele Revoluției și populația aflată pe străzi și-au pus în pericol viața, și-au apărat cu tărie libertatea și au crezut în forța acestui oraș, au crezut în poporul român, căruia au reușit să-i redea

---

²¹ *Ibidem*, p. 4124.

²² *Ibidem*, pp. 4110-4111.

²³ *Ibidem*, p. 4109.

²⁴ Vasile Cozma (procuror militar șef, locotenent-colonel de justiție), *Comunicat din partea Procuraturii Militare Timișoara*, în „Timișoara”, nr. 2, 24 ianuarie 1990, p. 1.

²⁵ Bogdan Ficeac, *Întrebări multe, răspunsuri puține*, în „România Liberă”, nr. 14188/154, 29 iunie 1990, p. 2.

²⁶ Lucian-Vasile Szabo, *Ce se întâmplă la Timișoara?*, în „Timișoara”, anul I, nr. 9, 13 februarie 1990, pp. 1-3.

²⁷ *Declarație de solidaritate cu Timișoara*, în „România Liberă”, nr. 14338/304, 27 decembrie 1990, p. 8.

demnitatea²⁸. Timișoara a dat semnalul Libertății²⁹. În urma Revoluției, a efortului timișorenilor, „Dictatura a murit!”³⁰.

Cu regret amintesc că după 1989 s-a ajuns ca oameni precum Doina Cornea și Corneliu Coposu să fie calomniați, să se afirme despre morți că sunt huligani, iar despre Timișoara că este rușinea țării³¹. Sunt afirmații nefondate, dar permise în România, deoarece neadevărul își găsește mereu un loc favorabil în țara noastră.

Există un adevăr ce nu poate fi uitat sau ignorat, și anume acela că *poporul român*, prin efortul și curajul dovedit, și-a câștigat libertatea. Libertatea a constituit, de-a lungul istoriei, un ideal de atins... așa se poate înțelege efortul depus de români în 1989 și câștigul poporului prin victoria împotriva dictaturii comuniste. S-a instaurat democrația, ceea ce a atras după sine câștigarea de drepturi și libertăți, cum ar fi dreptul de a vota, trecerea la pluripartidism politic; presa a devenit liberă, prin urmare libertatea opiniei și a cuvântului a devenit o normalitate.

Morții Revoluției merită cinstiți, ei au adus victoria, ei au adus libertatea. Timișorenii au deschis noi pagini de istorie, 16 decembrie a devenit o zi emblematică nu doar pentru Timișoara, ci și pentru întreaga Românie. Frica a fost prezentă în sufletele timișorenilor, a continuat să existe mereu, numai că dorința de libertate a fost mai intensă ... astfel că s-a depășit pragul fricii. Îmi exprim regretul pentru pierderile umane înregistrate la Timișoara și în alte orașe-martir, dar consolarea timișorenilor pentru sângele vărsat este libertatea câștigată și căderea comunismului.

Jertfa Timișoarei nu trebuie uitată, este întru totul justificată declararea Timișoarei oraș-martir. Timișoara a manifestat opoziție față de noua putere instaurată. Jurnalistul Iosif Costinaș declara că nu este încă dovedită moralitatea acelei noi puteri, motiv pentru care Timișoara a reamintit că s-a murit pentru dreptate, libertate și drepturi. Curajul Timișoarei reiese din declanșarea unei revolte ce a îmbrăcat, mai târziu, haina unei revoluții. Timișoara a intrat singură în luptă și a reușit să lupte cum a știut mai bine.

Concluzia relevantă privind orașul Timișoara este că a fost un spirit viu, unul contestatar (atât față de regimul dictatorial existent până în decembrie 1989, cât și față de noul regim instaurat), o inimă plină de speranță, tânără și sănătoasă, după cum afirma regretatul Iosif Costinaș. Luptând împotriva forțelor represive, Timișoara a înscris în istoria României pagini de glorie, de curaj și demnitate.

Orașului Timișoara îi sunt atribuite cuvinte ca demnitate, libertate, curaj. Revoluția Română îi impune României obligația de a deveni țara în care Demnitatea, Adevărul și Libertatea să fie o realitate, nu un vis. Aceste trei drepturi fundamentale trebuie să înlocuiască umilința, minciuna și constrângerea.

Cristina **TUDOR**

---

²⁸ Ada Buga, *Timișoara știe...*, în „Amicul Public Nr. 1”, nr. 3, 9 martie 1990, p. 3.

²⁹ Emil Vlădeșan, *Ce se întâmplă cu Revoluția Noastră?*, în „Revoluția”, Anul I, nr. 1, aprilie 1990, p. 3.

³⁰ *Un scenariu posibil (I)*, în „Revoluția”, Anul I, nr. 1, aprilie 1990, p. 3.

³¹ Ioan Deac, *Comunismul este incompatibil cu societatea modernă*, în „Agora”, nr. 7, 1991, p. 3.